

PRVI MAJ - V LUČI SOCIALNEGA POLOŽAJA SLOVENCEV V ITALIJI

25. april in 1. maj, obletnica zmage nad fašizmom in praznik dela! Dva praznika, ki sta časovno in vsebinsko povezana, ker se je iz odporne gibanja rodila republiška ustava, ki priznava vsem državljanom pravico do dela ter ustvarja pogoje za učinkovitost te pravice (Ustava, člen 4)

Temeljni državni listini iz leta 1948 se zdaj pridružuje gospodarska petletka 1966-70, ki bi morala biti nova »magna carta« dela. Med njenimi cilji je namreč na prvem mestu »razvoj narodnega dohodka v takšni meri, da bo omogočena polna zaposlitev delovne sile«. (Prvi del, 2. poglavje)

DRŽAVLJANI IN DAVKOPLAČEVALCI

Vsaka obletnica zmage nad fašizmom nas spominja, da boj še traja, ker še niso bili izkoreninjeni vsi ostanki »cunjustega imperializma«. V tem boju moramo imeti vedno pred očmi temeljno dejstvo, da ne more biti politično svoboden tisti, ki ni gospodarsko neodvisen. Gospodarska moč je eno glavnih orožij proti asimilaciji in raznarodovanju; to je veljalo pod fašizmom in velja dalje v boju proti novofašizmu

Ob prazniku dela odločno pokažimo s prstom na ostanke fašizma pri zaposlovanju Slovencev v javnih službah! Popis prebivalstva, katerega je leta 1961 izvedel osrednji statistični zavod v Rimu ISTAT, je zgovorna listina o strukturi aktivnega prebivalstva ali zaposlitve v tržaški pokrajini. Na posamezne sektorje so odpadli naslednji odstotki slovenskega oziroma italijanskega aktivnega prebivalstva:

kmetijstvo, lov in ribolov: 8% Slovencev, 1% Italijanov; rudarstvo, predelovalna industrija in gradbeništvo: 51% Slovencev, 33% Italijanov; trgovina: 17% Slovencev, 19% Italijanov; servisi (gostinstvo itd.): 8% Slovencev, 11% Italijanov; promet (železnice itd.): 8% Slovencev, 14% Italijanov; javna uprava: 6% Slovencev, 15% Italijanov.

Državni uradni list številka 54 z dne 1. marca 1967 prinaša na zadnji strani predvideni organik osebja deželne uprave Furlanije-Juljske krajine. Iz njega je razvidno, da bo imela dežela nad 800 uslužbencev, od katerih bi jih moralo biti vsaj 80 Slovencev, ker Slovenci tvorimo 10% prebivalstva dežele (Heraud, »Narodi in jeziki v Evropi«: Trst 50.000 Slovencev, okolica 13.000, goriška pokrajina 20.000, videmska pokrajina 42.000). Dejansko pa imamo pri deželi 4 uslužbenca!

Še več! Ustanova za industrijsko pristanjšče (EPIT) razlašča slovensko zemljo ter ustvarja nove brezposelne, kar je v grobem nasprotju z zagotovili o polni zaposlitvi, katera vsebujeta ustava in petletka.

Tudi kot davkoplačevalci Slovenci zahtevamo polno zaposlitev, ker prispevamo drža-

vi za ustvarjanje novih delovnih mest. Gospodarski izvedenci sodijo, da Slovenci plačamo državi za davke in pristojbine na področju Furlanije-Juljske krajine okrog 4 milijarde lir letno, to je od 6 do 7% celotnih tukajšnjih državnih dohodkov. Na glavne davke odpade okrog 3 milijarde, od česar dobi deželna uprava poldrugo milijardo slovenskega denarja.

Ocena za glavne davke je naslednja: dohodninski davek za leto 1967 12 milijard, od tega Slovenci 600 milijonov ali 5%; davek na družbe 500 milijonov, Slovenci vsaj 20 milijonov ali 4%, zemljiški in nepremičninski davek 495 milijonov, Slovenci okrog 30 milijonov ali nad 6%; prometni davek (IGE) 30 milijard, Slovenci eno milijardo ali 3%; državni monopoli 16 milijard, Slovenci 800 milijonov ali 5%; davščine na elektriko in plin 766 milijonov, Slovenci 40 milijonov ali nad 5%.

ENAKOPRAVNOST IN SOŽITJE

Ob obletnici zmage nad fašizmom in ob prazniku dela ponovno zahtevamo za Slovence v Italiji popolno enakopravnost in polno zaposlitev. Slednje velja zlasti za javne službe, ki so ostale »fašistični tabu«.

Ne zadoščajo obljube, hočemo dejanja, kot je poudaril dr. Zwitter na nedeljskem zborovanju koroških Slovencev v Celovcu. »Ne smemo dovoliti — je rekel Zwitter — da bi nas po poskusu likvidacije pred četrto stoletja poskušali likvidirati sedaj z navidezno demokratičnim sredstvom tako imenovanega ugotavljanja manjšine. Kakor so pred 25 leti točno in jasno vedeli, kje živi naše ljudstvo ter ga preganjali točno po zgodovinski narodni meji, tako tudi danes ne more biti nikomur neznano, kje živimo.

»Generacija, ki je zaradi zvestobe svojemu ljudstvu prelila potoke krvi in solza, ne more imeti razumevanja za razne formalistično-demokratične mahinacije. Kdor hoče Slovence šele ugotavljati, zanika njihov obstoj ter hoče samo še formalno potrditi Hitlerjevo krivico!

»Lepe besede o toleranci so premalo. Toleranca pomeni samo strpnost, mi pa želimo polnopravno sožitje in soustvarjanje. Tudi namesto lepih besed o prijateljstvu do Slovencev morajo nastopiti dejanja. Dobri odnosi in pogovori čez mejo so tako dolgo brez haska, dokler nista možna miren in resnično prijateljski pogovor ter sporazum v notranjosti meja.«

Kaj hočejo nemški novonacisti?

Pretekle dni so dosegli nemški novonacisti nekaj novih uspehov pri deželnih volitvah, zlasti v Vestfaliji-Porenju.

Iz novonacističnega tiska, zlasti iz tednika »National und Soldaten Zeitung«, ki je njihovo idejno glasilo, izhaja predvsem, da so skrajni nemški desničarji hudo jezni na Američane. Očitajo jim, da barantajo za nemške koristi s Sovjetsko zvezo. Zlasti pokojnemu predsedniku Kennedyju ne morejo odpustiti, zakaj je dopustil Hruščevu, da je dovolil Vzhodnim Nemcem postaviti berlinski zid. Po mnenju novonacistov je šel Kennedy Hruščevu pri tem celo na roke in mu dal vnaprej vedeti, zlasti preko izjav znanega senatorja Fullbrighta, da Amerika ne bo reagirala, če bo Ulbrichtov režim »zaprl meje«, za kar da ima »pač vso pravico«. Po njihovem je Kennedy »prodal« Berlin Moskvi.

»National und Soldaten Zeitung« ostro obsoja ameriški nastop v Vietnamu in prinaša fotografije bombardiranih krajev in vietnamskih stark ali otrok, ki na kolenih prosijo Američane in njihove južnovietnamske zaveznike, naj pri svojem lovu na gverilce ne uničijo njihove vasi. Isti list dela propagando za knjigo »Los von Amerika« (Proč od Amerike), ki jo je napisal neki

Erwin Schönborn. V njej utemeljuje, zakaj je treba »proč od Amerike«, in polemizira s tistimi, ki dajejo Nemcem kolektivno krivdo za tisto, kar je počenjal Hitlerjev režim, ter po svoje slika dogodke 20. julija 1944 (ko so hoteli častniki ubiti Hitlerja in izvesti udar).

Med veliko množino drugih knjig, ki jih omenjeni častnik priporoča bralcem, so tudi takele: Guderian (to je bil znani Hitlerjev general tankovskih čet): »Vojakovi spomini«; Andreas Hillgruber: »Državniki in diplomati pri Hitlerju«; Alexander Evertz: »Odpad evangelijske Cerkve od domovine«; Werner Maser: »Prvi časi NSDAP«; Max Domarus: »Hitlerjevi govori 1932-1945« (Vsebuje vse Hitlerjeve govore, neskrajšane) v 4 zvezkih, 2322 strani, 60 slik, 198 DM (okrog 30.000 lir); Hans Latenser: »Druga stran v procesu o Auschwitzu 1963-65« (Govori enega izmed zagonovnikov); Herbert Graber: »Zmagovavci in premaganci« (Nemški nacionalizem po I. 1945); itd. List priporoča med drugim v branje tudi knjigo sedanjega nemškega zunanega ministra, voditelja socialnih demokratov Willya Brandta: »Zunaj (Draussen). V njej je Brandt objavil spise, ki

(Nadaljevanje na 3. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 30. aprila, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojanu; 10.15 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Gianburascov dnevnik«, Napisal Vamba (Luigi Bertelli). Prevod in dramatisacija Dese Kraševac. Četrty del; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; 15.30 »Osvajanje v ponižanju«, komedija v petih dejanjih, napisal Oliver Goldsmith, prevedel Franc Jeza. Igra RO., režira Jože Peterlin; 17.35 Obisk v diskoteki, prapravlja Janko Van; 18.30 Kino, včeraj in danes, pripravljala Sergij Vesel; 20.30 Iz slovenske folklore: Rado Bednarik: »Pratika za prvo polovico maja«.

• PONEDELJEK, 1. maja, ob: 8.30 Orkestra Artura Mantovanija in Acquaviva; 10.00 Zgodovina praznika dela, 1. maja. Pripravil Franc Jeza; 10.10 Skladbe za zbor in orkester Ubalda Vrabca. Zdravica za moški zbor in orkester. Punt, kantata za bas, mešani zbor in orkester. Izvajajo: basist Danilo Merlak, moški zbor »Prosek-Kontovel« in mešani zbor »Jacobus Gallus«, orkester tržaške Glasbene Matice pod vodstvom Oskarja Kjudra; 12.10 Brali smo za vas; 15.15 Izbor motivov iz operet »Mala Floramy« in »Splitski akvarel« Iva Tijardovića; 16.00 »Kato Vrankovič«, drama v treh dejanjih, napisal Etbin Kristan. Igra RO., režira Jože Peterlin; 19.00 Tržaški pripovedniki: »Olivero Honoré Bianchi«, pripravil prof. Josip Tavčar; 21.00 Oton Zupančič: »Duma«. Izvajajo dijaki Slovenskega dijaškega doma v Trstu pod vodstvom Staneta Starešiniča.

• TOREK, 2. maja, ob: 11.50 Zvočne razglednice; 12.00 Iz slovenske folklore: Rado Bednarik; »Pratika za prvo polovico maja«; 17.20 Italijanščina po radiu; 17.35 Glasba za vaš transistor; 18.30 Iz niza javnih koncertov Radia Trst v sezoni 1966-67; 19.10 Plošče za vas, quiz oddaja; 20.35 Cristoph Willibald Gluck: »Orfej in Evridika«, tragična opera v treh dejanjih.

• SREDA, 3. maja, ob: 11.40 Radio za šole (za prvo stopnjo osnovnih šol); 12.10 Pomenek s poslušavkami; 13.30 Melodije iz filmov in revij; 17.25 Radio za šole (za prvo stopnjo osnovnih šol); 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Samospevi Vilka Ukmarja. Poje sopranistka Ondina Otta-Klasinc, pri klavirju Igor Dekleva; 18.55 Ansambel »Tamburica«; 19.10 Higijena in zdravje, pripravil dr. Rafko Dolhar; 19.25 Zbor Emil Adamič, ki ga vodi Marko Munih; 20.35 Simfonični koncert. Vodi Klaro Mizerit. Sodelujeta sopranistka Ermi Santi in flavtist Miloš Pahor. Igra orkester gledališča Verdi v Trstu. V odmoru (približno ob 21.10) Misli in nazori.

• CETRTEK, 4. maja, ob: 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojanu; 10.12 Zbor Glasbene Matice iz Ljubljane pod vodstvom Igorja Lavriča; 11.00 Ivan Cankar: »Velika maša« — črtica iz cikla »Podobe iz sanj«; 12.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo Danila Lovrečiča; 16.00 Giacomo Puccini: »Gianini Schicchi«, operna enodejanka; 17.00 Iz slovenske religiozne lirike — pripravil Franc Jeza; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše. Pripravila Krasulja Simoniti; »Med oblekami, ki plešejo«, drama v treh dejanjih, napisal Rosso di San Secondo, prevedel Martin Jevnikar. Igra RO., režira Jože Peterlin; 22.40 Slovenski solisti. Sopranistka Ileana Bratuš-Kacjan, pri klavirju Silva Hrašovec. Samospevi Gojmira Kreka, Antona Lajovca, Rista Savina, Cirila Cvetka, Mirka Poliča in Vasilija Mirka.

• PETEK, 5. maja, ob: 11.40 Radio za šole (za drugo stopnjo osnovnih šol); 12.10 Med tržnimi stojnicami; 13.30 Glasbeno potovanje okoli sveta; 17.25 Radio za šole (za drugo stopnjo osnovnih šol); 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Nove plošče resne glasbe; 19.10 Metka Kacin: »Virusi in bakterije povzročitelji številnih bolezni«; 20.35 Gospodarstvo in delo; 21.00 Koncert operne glasbe.

• SOBOTA, 6. maja, ob: 11.50 Orkestri lahke glasbe; 12.10 Tržaške ulice in trgi, pripravljala prof. Lojze Tul; 13.30 Semenlj plošč; 15.00 Glasbena oddaja za mladino, pripravljala Dušan Jakomin; 16.00 Avtoradio — zanimivosti in glasba za avtomobiliste; 16.20 Pregled italijanske dramatike. Pripravljala Josip Tavčar in Jože Peterlin (25. oddaja). Gledališče Luigija Pirandella; 17.20 Dialog — Cerkev v sodobnem svetu; 18.30 Retrospektiva jazz, pripravljala Sergio Portaleoni; 19.10 Družinski obzornik: »Težave med zakonci«, ureja prof. Ivan Theuerschuh; 19.25 Nastopi zabavnih ansamblov na Radiu Trst; 20.35 Teden v Italiji; 20.45 Vokalni kvartet, vodi Ubaldo Vrahe; 21.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo Danila Lovrečiča; 21.30 Vabilo na ples; 22.30 Za prijeten konec tedna.

Raziskavanje vesolja zahteva smrtni davek

V ponedeljek popoldne je poslal sovjetski radio v svet pretresljivo vest, da se je vesoljska ladja »Sojuz 1« (Zveza 1) pri pristajanju raztreščila in da je pri tem izgubil življenje vesoljski letalec polkovnik Vladimir Komarov.

Vesoljsko ladjo, težko nekaj ton, so izstrelili na letališču Baykonur v Sibiriji ob 3.35 ali po rimskem času ob 1.35. Ladja z enim samim pilotom je krožila z velikanško brzino okoli zemlje; za en krog je rabila 88.6 minut. Komarov je imel nalogo proučevati v vesolju vplive na človeški organizem, možnosti poleta s številnejšo posadko na druge planete in tudi načine, kako bi se mogli med poletom združiti dve vesoljski ladji. V načrtu je namreč bilo, da se za prvo ladjo izstrelji še kabina »Soviet-sky«, ki se naj bi kar med poletom spojila s prvo v »Sovietsky Soyuz« (Sovjetska zveza) kar naj bi imelo tudi svoj pomen ob praznovanju 1. maja.

Polet je bil že deveti sovjetski poskus z obljudenim vesoljskim letalom. V torek ob šesti uri zjutraj je dal tiskovni urad »Tass« zadnja poročila. Potem pa molk, dokler ni prišlo usodno sporočilo, da je ladja z višine osmih kilometrov treščila na tla, ker se niso odprla padala za lahen pristanek. Izvedenci pa sodijo, da se je morala že prej pripetiti okvara na silno zapletenih aparatih in da ni več mogel krmar obvladati letelce ladje. Po osemnajstem obkroženju zemlje in po 28 urah poleta se je ta veliki poskus prodreti v vesolje končal s smrtjo junaškega Komarova.

16. marca je dopolnil štirideset let. Končal je inženirsko akademijo in se je popolnoma posvetil vesoljskim poletom. Cenilo so ga kot silno izobraženega človeka ne le v svoji stroki, ampak tudi kot vsestransko razgledanega. Na nekem poletu se je skoraj smrtno ponesrečil, toda s poletu v službi znanosti ni odnehal. Vodil je že vesoljski ladji »Voshod 1« in »Voshod 4«. Zadnji polet, ki naj bi dokazal, kaj vse premore človeška tehnika in železna volja, mu je bil usoden.

Komarov zapušča ženo, 15 letnega sina Evgenija in 9 letno Irino. Včeraj popoldne

je bil slovesen pogreb posmrtnih ostankov slavnega astronava, odlikovanega ponovno z naslovom narodnega junaka.

Sožalje ob veliki izgubi, ki je prizadela skupno svetovno znanstveno prizadevanje, so izrazili papež Pavel VI. in vodje vseh držav.

Ponesrečeni polet bo imel najbrž za posledico odložitve podobnih poskusov za nekaj časa. Pozitivna posledica pa je ponudba ameriških vesoljskih organizacij, da bi sodelovale s sovjetskimi pri bodočih poskusih odkrivanja neznanke v osvetju.

—0—

Novice po svetu

Anglikanski nadškof v Canterburyu, dr. Michael Ramsey, je izjavil na povratku s svojega uradnega obiska v Franciji, da sta katoliška in anglikanska cerkev na poti združitve. Ne more pa še reči, kdaj to bo to zgodilo.

Nemške oblasti so poskrbele za izredne varnostne ukrepe za predsednika Johnsona, ki je prispel v Bonn na Adenauerjev pogreb. Povsod je bil obdan s dvema krogoma stražnikov.

Na zborovanju zdravnikov specialistov za rakete bolezni, ki je bilo te dni v Rimu, so poročali, da »niso redki primeri, ko zlj tumorji sami uplahnejo, brez vsakršnega zdravljenja, posebno tisti v živčnem sistemu, na koži, na ledvicah in v maternici.« To pripisujejo odpornosti organizma zaradi imunosti.

V Italiji primanjkuje poljedelskih delavcev. Mladina s kmetov sili v tovarne, doma ostajajo stari. Kaj bo v bodoče? To skrbi tudi strokovnjake za poljedelstvo. V Sloveniji pa se je baje zadnji čas beg mladine z dežele upočasnjal, ker se je položaj kmetov zboljšal.

Na posvetovanju evropskih komunističnih partij v Karlovih Varyh so podpisali izjavo, ki obsoja zlasti politiko bonnske vlade in ameriški imperializem v Vietnamu. Posvetovanja se niso udeležili Romuni, Jugoslovani in Albanci.

Po vsej Italiji so slovesno počastili 25. april, obletnico odporniškega gibanja in zmage nad fašizmom in hitlerjanstvom. Spominjali so se zlasti padlih in poudarili vodilno idejo odpora: demokratična svoboda, prosta strahu.

POPRAVI

V članku »Mihajlov pred sodiščem v Beogradu« v zadnji številki N. I. mora stati v tretjem odstavku 15. vrsta, zasijal namesto zazijal.

Katoliška Cerkev in omejevanje rojstev

Zadnje čase so se razširili glasovi, da v komisiji, ki jo je svoj čas ustanovil papež Pavel VI., da bi preučila vprašanje omejevanja rojstev zaradi gospodarskih in socialnih stisk sedanjega človeštva, ni enotnosti. Večina komisije, ki jo sestavljajo teologi, zdravniki, ekonomisti in sociologi, se je baje izrekla za omejevanje rojstev, če to »ni v nasprotju z moralno«, manjšina pa vztraja pri tem, da se ljudje nimajo pravice vmešavati v klitje novega življenja. Gre predvsem za omejevanje rojstev s takoimenovano »pilulo proti spočetju«.

Odločiti bo moral papež. Gotovo je, da bo v svoji odločitvi odločno in nedvoumno obsodil splav in sterilizacijo kot sredstvo proti spočetju. Kar pa zadeva omejevanje rojstev, pričakujejo mnogi, da bo papež prepustil odločitev vesti krščanskih zakoncev, da imajo toliko otrok, kolikor mislijo, da jih lahko preživijo in pošteno zgojijo. Kajti namen krščanskega zakona pač ni samo v tem, da je »delavnica otrok«, am-

pak v tem, da je vir zdravega, krščansko vzgojenega rodu in da hkrati plemeniti spolno življenje in omogoča pravo duševno skladnost med možem in ženo, kot je v duhu zakramenta svetega zakona.

Vsekakor po papeževa odločitev globoko premišljena in bo napravila konec današnji negotovosti krščanskih zakoncev.

TEDENSKI KOLEDARČEK

30. aprila, **nedelja**: Katarina, Katja
1. maja, **ponedeljek**: Praznik dela, Ziga
2. maja, **torek**: Živana, Anatazija
3. maja, **sreda**: Aleksander, Laska
4. maja, **četrtek**: Vnebohod, Florijan
5. maja, **petek**: Miran, Irenej
6. maja, **sobota**: Janez, Mladen

Izdajatelj: Engelbert Besednjak • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphi« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Kaj hočejo nemški novonacisti?

(Nadaljevanje s 1. strani)

jih je napisal v času svojega begunstva proti Hitlerjevemu režimu. List pomenljivo pristavlja »Samorazkrinkanje, ki napravi močan vtis!«

»National und Soldaten Zeitung« se zavzema tudi za poravnavo sedanjega spora med voditeljema novonacistične stranke NPD Thielenom in Thaddenom.

Veliko prostora posveča list nekdanjim vzhodnonemškim krajem in zatrjuje, da se jim Nemci ne bodo nikoli odrekli. Kako pa jih mislijo dobiti nazaj, pa ne pove. Kaže pa, da ima dobre informacije o razmerah v nekdanjih nemških krajih na vzhodu, posebno tudi, kar zadeva nastanitev ruskih zasedbenih sil in njihove odnose z domačim prebivavstvom.

List skuša tudi prikazati demokracijo kot sistem, ki ni sposoben reševati nacionalnih in drugih problemov, o čemer razpravlja pod naslovi kot npr. »Stiska demokracije« in podobno. To naj bi napravilo na bravce vtis, da je demokracija že sama po sebi šibka. Veliko piše tudi o judovstvu, vedno v polemičnem ali ironičnem tonu, hkrati pa skuša prikazati stvar tako, kakor da razlikuje med Judi, ki nemštvo sovražijo, in tistimi, ki so Judje samo po veri in lojalni državljani svojih držav. Proti tem dozdevno nima skrajna nemška desnica ničesar. Tu pa tam skuša list tudi obsojati tisto, kar so počeli hitlerjanci v taboriščih, četudi hoče po drugi strani, kot že omenjeno, prikazati tisto dogajanje »z druge strani«.

List močno kritizira nemško evangeličansko Cerkev, ker se je zavzela za spravo s Poljaki in za priznanje meje na Odri in Nisi. Tega ji ne morejo odpustiti.

Novonacisti imajo na programu tudi ponovno priključitev Avstrije k Nemčiji, ker absolutno ne priznajo »avstrijskega« naroda. V Avstrijih vidijo samo vejo nemške-

ga naroda. Zato v svojem tisku hudo napadajo Ottona Habsburškega, ki je nosivec ideje avstrijske državnosti, in druge avstrijske politike in kulturne delavce, ki se zavzemajo za avstrijsko neodvisnost.

Na splošno se zdi, da bi hoteli novonacisti Veliko Nemčijo, ki bi obsegala poleg obeh sedanjih Nemčij še Avstrijo in Južno Tirolsko, za katero se močno zavzemajo. Taka država bi štela kakih 85 milijonov prebivavcev in bi po njihovem mnenju bila dovolj močna, da izsili od Poljske odstop nekdanjih nemških pokrajin, tembolj ker vse kaže, da imajo novonacisti v mislih nekak sporazum z Rusi, s katerimi le

malo polemizirajo. V bistvu se njihove teze celo krijejo s sovjetskimi: izrivanje Združenih držav iz Evrope, obsojanje njihove vojne v Vietnamu, odobravanje De Gaullove proti Združenim državam naperjene politike, boj proti sionizmu in zблиževanje z arabskimi državami. Novonacisti bi hoteli tako ustvariti iz nove Velike Nemčije in njenih zaveznic tretji veliki svetovni blok. Taka Nemčija naj bi postala jedro Združene Evrope.

Seveda si ni treba misliti, da hočejo novonacisti v vsem posnemati Hitlerja. Njegovim najbolj nasilnim metodam se (vsaj zdaj) odrekajo in hočejo veljati za demokrate in Evropejce. Tudi nacionalisti nočejo biti, ampak samo »patrioti«. Proglašajo celo pobratenje vseh ras in narodov...

Kitajski zemljevidi

Iz zahodnoevropskih virov so zadnji čas opozorili na kitajske propagandne zemljevide, ki jih širijo maotsetungovske propagandne ustanove in zahodne komunistične skupine, ki so naklonjene Kitajcem. Ti kitajski zemljevidi prikazujejo kot kitajsko ozemlje celotni sovjetski Daljni Vzhod z Vladivostokom, pa tudi ozemlje ob reki Amur z industrijskim področjem okrog Komsomolska vred. H Kitajski so priključena na teh zemljevidih tudi sovjetska ozemlja v Srednji Aziji, katera je zasedla in anektirala še carska Rusija.

Poljski komunist stalinist Mijal, ki je ustanovil v Albaniji centralni komite protikitajsko in stalinistično usmerjene »Komunistične partije Poljske«, pa je dal natisniti v tiskarni maotsetungovske belgijske komunistične partije v Bruslju zemljevide, ki prikazujejo Poljsko povečano na račun Sovjetske zveze. Obsega namreč tudi vsa tista bivša poljska ozemlja, ki jih je zasedla Rusija po sporazumu s Hitlerjem in jih po vojni ni vrnila Poljski. Na zemljevidih je označeno, da so ta ozemlja zdaj

pod »sovjetsko zasedbo«. Te zemljevide je razposlala Mijalova skupina tudi raznim nekomunističnim begunskim in drugim skupinam na Zahodu.

Centralni komite kitajske komunistične partije pa je v neki nedavni izjavi obsodil sovjetski imperializem in »sovjetsko okupacijo poljskega in nemškega ozemlja«. Morda je mišljeno bivše nemško ozemlje v Vzhodni Prusiji (vzhodni del), ki si ga je Sovjetska zveza direktno priključila.

SLOVENSKI KONCERT V RADIJSKI PALAČI

Za ciklus javnih koncertov, ki jih prireja v tekoči sezoni tržaški sedež RAI-Italijanske Radiotelevizije, je postaja Trst A v slovenskem jeziku pripravila svoj tretji in sklepni koncert, na katerem bo nastopil nemški vokalni oktet »Planika« iz Gorice pod vodstvom Franca Valentinčiča. Koncert bo v soboto, 6. maja, ob 21.00 uri v avditoriju »A« Radijske palače v ulici Fabio Severo 7.

Sporod obsega dva Gallusova moteta, »Iže heruvimy« iz Staroslovanske maše, »Mater et filia« Carla Orffa in zborovske skladbe modernih slovenskih avtorjev.

Vstop z vabili, ki bodo na razpolago 5. in 6. maja v veži palače.

DOKTOR SMRTI

3

LEV DETELA

Ko sem si zopet opomogel, se je čez mene sklanjal Kitajec in mi meril utrip!

»Srečo imate, da ste se ovedli... Mislimo že, da je konec!«

»Gospod, toda je bila pošast, morilec.«

»Da, to je bil nevaren zločinec, morda duševni bolnik... Policija ga že lovi.«

»Grozna zadeva...«

»Seveda, saj so vas posvarili,« je dejal kitajski zdravnik. »Toda kako z vami, kam ste namenjeni tu v našem mestu?«

»Ah, nekega znanca bi rad obiskal. Profesorja Kvadratnika, znanega raziskovalca in astronoma...«

Kitajčeve poševne oči so me z začudenjem motrile.

»Kmalu si boste opomogli. Jutri že lahko obiščete profesorja!«

Zaprli sem oči, še vedno je deževalo. Nenadoma bi ponovno zakričal od groze: skozi mojo glavo se je poganjal strašen spomin, skozi mojo glavo je svareče poskakoval brutalni obraz blaznega morilca!

Drugo poglavje: ZAMOREC PROFESORJA KVADRATNIKA

Zadnje jesensko drevje se je rdečilo v večeru: veter je vrtinčil rdeče listje in ga metal po tleh, da je nalahno šelestelo. Cesta se je vila kot rdeča kača med vrtovi in vilami: to je Mars, to je neki drugi, čudovitejši in nenavadnejši planet!

Izza ovinka je zacinglal tramvaj: rdeče vozilo se je izgubilo med preprogami rdeče jeseni, rdečega Marsa! Pred samotno prodajnico na ovinku se je ustavil tat, videl sem, kako je s srepimi očmi motril vsebino izložbe. Tramvaj je izgubil v daljavi, tat je potihoma zažvižgal in se izgubil v stranski ulici.

Ustavil sem se pred veliko, rdeče prebarvano vilo in potegnil za zvonček. Vežna vrata so se škripaje odprla, zamorski služabnik je s čudnimi, lesenimi kretnjami pridrsal do vrtnih ograje in se molče priklonil. Pogledal sem ga v obraz. Zamorčeve poteze so bile začuda toge in neverjetne, spominjale so na kot iz kamna izklesane in otrdele poteze na obrazih mrličev in nehote sem mo-

ral pomisliti na prenočišče in grozoviti nočni dogodek.

»Govoril bi rad s profesorjem Kvadratnikom,« sem prijazno rekel.

»Profesor vas pričakuje,« je zabobnelo iz zamorčeve notranjosti.

Z velikim ključem, ki ga je imel z zlato verigo priklenjenega na roko (in to čudno dejstvo me je zelo vznemirilo in prestrašilo), je odklenil vrata, se še enkrat priklonil in počasi oddrsel proti hiši.

S priprtimi očmi sem mu sledil. Profesorja Kvadratnika sem poznal že iz mladosti. Z mojim bratom sta bila gimnazijska sošolca in tako se je velikokrat ustavljal pri nas doma. Že takrat je imel nenavaden čut za matematiko, hkrati pa tudi precej humorja. Spominjam se, kako je celotno družino znal spraviti v dobro voljo, in to tudi tedaj, ko nas je trlo nič koliko skrbi. Žal pa je bilo na Kvadratniku tudi nekaj neprijetnega: neko nagnjenje k grozovitostim in podlostim. Tako si je izumil posebno dolgo iglo, s katero je nabadal hrošče in muhe, jim trgal krila in drobil glave.

»Muha je čudovit strojček,« je vedel povedati. »Če pa ji odsekaš krila, je strojček uničen. Ta igračka ni popolna...«

(Dalje)

Tržaškega

Razgovor za okroglo mizo

Akademski klub »Jadran« je priredil v sredo zvečer v mali dvorani Kulturnega doma razgovor za okroglo mizo o temi: Predstavnštvo slovenske manjšine v Italiji. Nastopila sta Drago Legiša in Boris Race. Prireditelj in govornika so se predhodno sporazumeli, da bosta njuni prvi intervenciji trajali po dvajset minut vsaka, nato bi poseglo v razpravo šest udeležencev, od katerih bi dva določil Legiša, dva Race in dva A. K. »Jadran«. Govornika bi nato zaključila večer vsak z desetminutno intervencijo.

Razgovor je v bistvu potekal tako, kot je določal sporazum, le da je bilo nekaj več vprašanj s strani poslušavcev, kot je bilo predvideno.

Legiša je razvil misli, ki so javnosti v glavnem že znane iz njegovega publicističnega dela, le da jih je tokrat podkrepil z globljim znanstvenim razglabljanjem. Race, ki je nastopal kot predsednik SKGZ, je tudi v bistvu ponovil svojo znano tezo o

CVETLIČNA RAZSTAVA

Dvanajsta cvetlična razstava v velesajmskih prostorih se nadaljuje z uspehom. Letošnja novost je tudi razstava vrtnarskih pridelkov. Vendar kaže, da je pri tem naša pokrajina premalo zastopana.

Na razstavišču se vrstijo tudi zanimiva predavanja in filmi o rastlinskem svetu. V torek je na razstavi kar odmevalo od otroškega živ-žava. Učitelji so pripeljali šolske otroke. Nad 3000 se jih je udeležilo nagrajnega risanja »Sadje in vrtina«. Dosti nagrajenih otroških risb s to vsebino je razstavljenih v posebnih oddelkih. V torek zvečer se je ustanovila v okvirju cvetlične razstave zveza gojiteljev lilij. Sledilo je predavanje filmov o vrtovih v Nemčiji in na Škotskem. Včeraj so si pa mogli v filmu ogledati ljubitelji cvetlic nove vrste rastlin.

NOVI PROSTORI OPENSKE HRANILNICE

Ob koncu preteklega tedna so bili na Opčinah slovesno odprti novi prostori tukajšnje Hranilnice in posojilnice.

22. t. m., je bila uradna slovesnost, kateri so prisostvovali mnogi predstavniki denarnih zavodov iz raznih mest Italije, pa tudi tukajšnjih svetnih in cerkvenih oblasti, med drugimi nadškof Santin.

Naslednji dan pa je bila proslava bolj domačega značaja. Na njej je govoril podpredsednik Hranilnice in posojilnice inž. Milan Sosič. Orisal je na kratko njeno zgodovino, s posebnim poudarkom na povojnem razvoju, za katerega ima velike zasluge dolgoletni predsednik g. Josip Podobnik.

Slovesnosti se je udeležilo lepo število ljudi, ki so bili na koncu povabljeni na zakusko v novih prostorih Hranilnice. Ti so nameščeni v novi enonadstropni zgradbi v Narodni ulici blizu Slomškovega doma. Prostori so moderno urejeni in funkcionalni.

predstavnstvu Slovencev v Italiji, pri čemer je navedel še nekaj novih podrobnosti.

Razgovor je bil na zares dostojni višini in je prav gotovo prispeval k poglobitvi teme, ki je bila v razpravi. Številni udeleženci so najboljši dokaz, kako so take razprave pri nas zaželeni.

—0—

NOVA PODZEMELJSKA JAMA

Tržaškim jamarjem skupine »Debeljak« se je posrečilo odkriti novo kraško jamo med Praprotjo in Slivnim. Po večtedenskih poizkusih so prodrli 170 metrov globoko v kraško osrčje.

V jami, označeni s topografsko številko 3988, je jamarska odprava našla razpoko, skozi katero sili močan zračni tok; dokaz da se votlina širi še dalje. Ko so preduh nekoliko razširili, se je jamarjem odkril pravljični svet kapnikov. Ugotovili pa so še, da je jama v zvezi s podzemeljskim poročjem, najbrže Timavovim kot Trebenjska jama.

Jamo so imenovali po znamenitem tržaškem speleologu Antonu Lindnerju, ki je že pred sto leti uspešno raziskoval naš podzemeljski svet in je napisal več znanstvenih razprav o kraški podtalni hidrologiji.

ŠKERKOVO VPRAŠANJE V DEŽELNEM ZBORU

V zvezi z 12. mednarodno razstavo cvetlic in povrtine in glede na dejstvo, da so pri tej manifestaciji zelo slabo zastopani tržaški vrtnarji, je deželni svetovavec dr. Škerk, predstavnik Slovenske skupnosti, vložil na predsednika deželne vlade posebno interpelacijo. Slovenski predstavnik hoče vedeti, kaj namerava deželna vlada ukreniti, da bodo tržaški vrtnarji dostojno in pravično zastopani na mednarodni razstavi. Dalje zahteva naš predstavnik, naj mu deželna vlada zagotovi, da bo odborništvo za kmetijstvo namestilo primerno število slovenskih funkcionarjev in uradnikov, kar naj velja tudi za ostale urade in ustanove, ki se bavijo s kmetijstvom.

NAŠE SOZALJE

Ob smrti ljubljene matere izrekamo dr. Dariu Frandoliču in njegovi družini globoko občuteno sožalje.

Uredništvo Novega lista

Nenadoma je zapustila svoje drage

PIERINA TENCE POR. FRANDOLIČ

Pogreb nepozabne pokojnice je bil 27. t. m., v Nabrežini.

Zalostno vest sporočajo: mož Friderik, hčerka Franka in sin Darij, vnuk Andrej, zet Alfonz, sestre in brat ter drugi sorodniki.

Nabrežina:

OBCNI ZBOR PROSVETNEGA IN SPORTNEGA DRUŠTVA

V soboto je bil v Nabrežini občni zbor Prosvetnega društva »Igo Gruden« in športnega društva »Sokol«. O delovanju društev je obširno poročal dosedanji predsednik Sergij Radovič. Med uspehi društev je zlasti poudaril odlično afirmacijo športnega odseka, ki si je v enem letu osvojil kar sedem pokalov. Med neuspehi pa je omenil predvsem nedelavnost pevskega zbora, oziroma njegovo dejansko prenehanje. O tem vprašanju je nato nastala obširna razprava in je bilo na koncu sklenjeno, da bo novi odbor zastavil vse sile, da se zbor obnovi.

Tajnik Brezigar je v svojem poročilu navedel število kulturnih in športnih prireditelj, iz česar izhaja, da sta društvi vsekako razvili živahno delovanje. Stanko Kosmina je nato podal poročilo nadzornega odbora. Občni zbor so pozdravili nabrežinski župan Legiša, predstavnik Prosvetnega društva »I. Cankar« Magajna. V razpravo so nato posegli Igor Tuta, Antek Terčon, Slavko Pertot, Stanko Kosmina in še nekateri drugi, ki so dali več koristnih predlogov za nadaljnje delovanje.

Po odobritvi določenih sprememb društvenega statuta je bil izvoljen novi 17-članski društveni svet. Nato je bil izbran novi predsednik, ki je g. Antek Terčon. Ta se je zahvalil za zaupanje in orisal smerne bodočega delovanja.

Novemu odboru in zlasti predsedniku želimo veliko uspeha pri njunem odgovornem delu.

ZNANSTVENO PREDAVANJE

Danes dopoldne je bilo na sedežu stare univerze v Trstu zanimivo predavanje profesorja Ferluge, ki ima stolicu zgodovine na filozofski fakulteti beograjskega vseučilišča. Na pobudo instituta za srednjeveško in bizantinsko zgodovino je govoril o snovi »Bizanc in nastanek prvih slovanskih držav na jugu«.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

V soboto, 29. aprila, ob 21. uri

IZREDNI NASTOP SLOVITEGA PLESNEGA ANSAMBLA

MOREŠKA

S KORČULE

Dalmatinske pesmi izvaja oktet

V sredo, 3. maja ob 21. uri (PREMIERSKI ABONMA in ABONMA I. PONOVIŠTEV), v četrtek, 4. maja ob 16. uri (ABONMA OKOLISKI IN NEDELSKI POMLADANSKI), v nedeljo, 7. maja ob 16. uri (INVALIDSKI ABONMA)

ALFRED NÉOCLES HENNEQUIN

MOJE DETE

komedija v treh dejanjih

Prevod: NADA KONJEDIĆ

Kostumi: ANJA DOLENČEVA

Scena: DEMETRIJ CEJ

Režija: A D R I J A N R U S T J A

Prodaja vstopnic vsak dan od 12. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma. Rezervacije na telefonu 73-42-65.

SKLEPI TRGOVSKE ZBORNICE

Odbor goriške Trgovske zbornice je sprejel na svojih zadnjih sejah več sklepov, ki se tičejo imenovanj njenih zastopnikov v razne gospodarske ustanove na Goriškem. Med te spada Združenje živinorejcev, kateremu je dala zbornica tudi en milijon podpore za izboljšanje goveje pasme.

V komisijo za podpore pri izboljšanju gostninskih obratov je bil imenovan naš rojak Edi Bavcon. V pokrajinski konzorcij za gospodarsko in socialno načrtovanje je bil izvoljen tudi en Slovenec, tovarnar Ivan Prinčič iz Krmina.

Odbor je razpravljal tudi o potrebi meteorološke postaje na Doberdobski planoti. Njeno postavitve bo zbornica podprla, ker je opazovanje vremenskih razmer okoli Doberdoba v tesni zvezi z morebitno gradnjo protosinhrotonskih naprav, ki bi bile velike važnosti za gospodarski dvig naše pokrajine.

SE VEDNO UGIBANJA

Zanimanje, kdo bo zasedel izpraznjeno mesto goriškega nadškofa, je še vedno v ospredju. Na dan prihajajo razna nova imena kandidatov.

Poleg dveh ali treh dekanov iz nadškofije same se je pridružilo še ime sedanjega kapitularnega vikarja mons. Diodata, ki je že v odsotnosti mons. Pangrazia dejansko

Beneška Slovenija

Trbiž:

JAVNA DELA

Trbiška občinska uprava je pripravila obširen načrt za javna dela, katerega je že tudi začela izvajati. V ta namen je določenih 400 milijonov lir, ki jih bo delno nakazala država, nekaj pa dežela. Osemindvajset milijonov bodo uporabili za popravilo nasipov ob Rajbeljskem potoku in ob strugi potoka Bartolo. Odsle so jih poplave ob lanskim novembrskih povodnjih. Vse stroške za ta dela bo prevzela deželna uprava.

Druga dela se tičejo hidravličnih naprav ob Mrzli vodi. Začeli so tudi že popravljati in asfaltirati cesto proti Mangartskim jezerom. Ta dela so bila v zimskem času ukonjena. 53 milijonov bo uporabljenih za asfaltiranje cest v mestu in v sosednjih vaseh. Občina ima tudi v načrtu temeljito popravilo starih šolskih poslopij. Najprej bodo začeli obnavljati šolsko stavbo v Rajblju.

Speter Slovenov:

UREDITEV POTOKA

Zimske poplave, pa tudi deževje teh zadnjih dni je pokazalo, kako neodloljivo je vprašanje urejevanja hudourniških strug v krajih Beneške Slovenije.

Med nevarne hudournike štejemo tudi Potok, ki je ob zadnjih nalivih prav nevarno spodjedel cesto iz Spetra v Brnas. Pri zaselku Lebani je resno ogrožen promet po cesti. V nevarnosti, da se ugrezne je tudi hiša, kjer je krčma, ker teče Potok že kar pod cesto. Občinski upravniki so že posredovali pri deželni odboru, naj se brž kaj ukrene še predno pride do kakih nesreč. Deželni odbornik za kmetijstvo je županu zagotovil, da se bodo potrebna dela kmalu začela. Strugo hudournika Potoka bodo morali celo nekoliko preusmeriti, da ne bo več ogražala ceste in hiš.

vodil cerkvene posle v nadškofiji. Zdi se pa, da pride bolj tehtno v poštev kot bodoči goriški nadškof mons. Guido Del Mestri, sedaj naslovni nadškof in apostolski nuncij v Keniji. Po rodu je iz plemiške furlanske rodbine in je še razmeroma mlad. Pozna tudi dobro razmere v teh obmejnih pokrajinah.

Dodajamo, da so to še vedno ugibanja, ki pa bodo v najkrajšem času razčiščena.

NE BO PREHODA

Vprašanje novega obmejnega prehoda po Gabrijelovi ulici preko železniške proge na Erjavčevo cesto v Novi Gorici, se vleče že več let! Ko se je vprašanje načelo, je bilo marsikaj v prilog, da se prehod čimpreje odpre. Večina trgovcev s severne četrti našega mesta je podpisalo že več vlog na pokrajinske in osrednje oblasti zahtevo, naj se ta obmejni prehod uredi, tudi z morebitnim podvozom, ker se bo le tako poživila hirajoča dejavnost goriških trgovcev od Travnika do severne postaje.

Oblasti so že dajale obljube v ugodnem smislu, proučevali so že načrte za primerno tehnično rešitev prehoda. Olajšal bi se tudi promet pri Rdeči hiši. Trgovcem v tem okraju je že rastle upanje, da bodo dvignili svoje poslovanje spričo vedno večjega dotoka kupcev z druge strani.

Sredi najlepših nad je pa prišel mrzel poliv. Na zadnje vprašanje nekaterih deželnih svetovavcev je odgovoril deželni podpredsednik, da ne bo z gabrijelskim prehodom — nič.

Navedel je dva razloga. Prvi je odpor zunanega ministrstva v Rimu, ki pravi, da je to vprašanje mednarodnega značaja. Točna državna meja da prav na Blančah ni še določena in da mora prej razpravljati mešana italijanska-jugoslovanska komisija.

Drugi razlog pa da so spremenjeni odnosi v trgovanju obmejnega pasu. Dočim so prej hodili Jugoslovani na debelo kupovat v Gorico, se je po gospodarski in denarni spremembi v Jugoslaviji mali kupčijski promet popolnoma narobe usmeril. Z one strani prihaja v Gorico vedno manj kupcev, iz Italije tja preko pa vedno več. Zato je mala trgovina v Gorici vedno bolj v zastoju. Po mnenju goriške trgovske zbornice bi se to stanje z novim blokom še poslabšalo. Tega mnenja pa niso vsi trgovci v Gorici, posebno ne prodajavci električnih gospodinjskih predmetov, drogist, prodajavci ženskih modnih predmetov in še marsikateri drugi, da ne izvezamo Stande. Mesarji in jestvinarji se pa seveda strinjajo, da bi bilo še manj prehodov. Gospodinje z obeh strani so pa mnenja, da smajo pač iti po gotove vrste blaga tja, kjer je ceneje.

Steверjan:

POMLADNE PRIREDITVE

V nedeljo je bila napovedana velika pomladanska slavnost v Steverjanu. Turistična ustanova »Pro loco« je pripravila že ves načrt za to »šagro«. Proti Steverjanu bi se bili morali začeti pomikati od pevmskega mosta že zgodaj popoldne dve povorki godcev in folklornih skupin. Ena preko Oslavja, druga čez Bukovje, po »cesti vina in češenj«, čeprav teh še nikjer ni; vino pa imajo samo še nekateri kmetje res dobro v svojih hramih. Po načrtu naj bi skupine zagodle in zaplesale pred vsako gostilno po poti. Na vrhu v Formentinijevem parku in gostilni bi se obe povorki združili in imeli popoldansko zabavo. Slabo vreme je pa vse te načrte prekrizalo in je to slavje preloženo na lepše dni.

Teh se pa nadeja prosvetno društvo »Briški grič«, ki prireja tridnevno prvomajsko proslavo na Dvoru. Spored je običajen z vinsko razstavo, tekmo v briškoli, s koncertom na pihala in s plesnimi večeri.

Že ustaljeno vsakoletno pomladno slavje bo pripravilo tudi Kat. prosvetno društvo v nedeljo, 30. aprila, ob 15.30 v »borovcih«. Na kulturnem sporedu so nastopi planšarjev iz Ljubljane, veselih študentov iz Celovca, zbora »M. Filej«, zbora »Fantje iz pod Grmade« in otroškega zbora iz Steverjana. Na razpolago bo tudi bogato založen bifé.

Plešivo:

KONCNO!

Le nekaj kilometrov je dolga cesta, ki vodi iz Krmina do državne meje pri Plešivem. O njej, oziroma o njeni neprehodnosti in razdrapanosti se je pa že toliko pisalo, da bi jo bilo že skoro črnilo odneslo. In vendar je ta cesta življenjskega pomena za briške prebivalce to in onstran meje in za vse zaselke krmanskega polja.

Poročali pa smo že, da so neprestane pritožbe in prošnje polagoma le našle odprta ušesa. Najprej je cesta prešla pod državno cestno upravo ANAS. Na cesti so se že lani pojavili redki delavci, ki so zasipali najbolj nevarne jame. Sistematičnih popravil pa nismo opazili. Zdaj pa kaže, da se bo vse zares začelo.

V deželnem svetu je bilo zastavljeno vprašanje, kdaj se bo ta državna cesta številka 409 dokončno popravila. Odbornik za javna dela Masutto je odgovoril, da bo cestišče urejeno že do poletja. Cestni asfaltni tlak pa do konca leta. Dodal je, da bodo znašali celotni stroški za cesto iz Krmina v Plešivo okrog 80 milijonov lir. K temu je treba dodati še željo, naj bi gradbeno podjetje za ta denar pohitelo z deli vsaj do jesenskega deževja.

KMEČKA BANKA

GORICA, Ul. Morelli 14 — Tel. 22-06

Vam nudi ugodne pogoje za trgovske posle in bančne storitve (vezane in proste hranilne vloge, tekoče račune, posojila, vnovčenje in eskomptiranje trgovskih menic, posle z inozemstvom, menjava tujih valut, plačevanje davkov, telefona, luči itd.)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Odgovor Slovenskega gledališča

Prejeli smo:

Vodstvo kateregakoli gledališča bi lahko bilo v večni polemiki, ako bi hotelo odgovarjati na vse kritične — in »kritične« — pripombe na račun svojega dela. K njegovi odgovornosti spada, da kritike sprejema in jih, kolikor se mu zdijo utemeljene, upošteva. Zato ni normalno, da bi odgovarjalo sproti na vse pripombe, ki se pojavljajo v listih.

Nemogoče pa je molče preiti prek napada na ansambel, na igralce. Tako je neki L. T. v Novem listu 20. aprila 1967 napisal nekaj kritičnih pripomb k našemu Slovenskemu gledališču. Puščamo ob strani vse ostale pripombe, ki kažejo zvrhano mero nepoučenosti (poleg neprikrite nenaklonjenosti). Prav zaradi tega bi sploh ne bilo vredno se ob teh »pripombah« ustavljati, če ne bi L. T. ansamblu SG očital nič manj kot — nedelavnost. Pravi namreč: »Zdi se, da bi moglo Slovensko gledališče vse bolj uspešno opravljati svojo vlogo. To je pač poklicna ustanova in zato lahko od njega pričakujemo.« Lahko se komu zdi, da je vse narobe — repertoar, delo režiserjev in igralcev; o vsem tem se pač da debati. Toda delavnost igralcev je izven debate! In ne toliko v odgovor L. T., kolikor za tiste, ki bi jih njegovo nekontrolirano pisanje zavedlo v napačno mnenje, je prav, če navedemo nekaj podatkov.

Najprej je treba vedeti, da je ansambel SG v Trstu zelo maloštevilen in so zato v vseh delih zasedeni skoraj vsi igralci. (Razen tega nekateri opravljajo posle, za katere imajo druga gledališča posebej nastavljene ljudi in tudi po več.) Igralci so vsak dan zasedeni ne manj kot ljudje v katerem koli drugem poklicu: dnevno po dve več ur trajajoči vaji, razen tega pa se morajo še posebej učiti vloge na pamet. Nemogoče je, da bi igralci ves mesec — toliko časa približno traja študij novega dela — imeli po dve vaji na dan, se doma učili vloge, zraven pa še zvečer nastopali. (Razen tega pa je dotok obiskovalcev z 8-10 predstavami izčrpan, ali — če trditev obrnemo — vsakdo, ki mu je bilo do tega, je imel dovolj priložnosti, da si predstavo ogleda.) Če je kdaj kak igralec manj zaseden, dobi še kako drugo delo; tako je letos nastal Mrožkov »večer«.

Razen dela za tekočo sezono so morali letos igralci (in z njimi seveda tehnično osebje) obnoviti Pasijske igre (eno delo iz pretekle in eno iz predlanske sezone) za gostovanje v Celovcu. Še prej

so obnovili »Mrtvega kanarčka« za nastop v Mariboru v okviru tedna slovenskih gledališč. Preden bodo odšli na Sterijino pozorje v Novi Sad, bodo morali tudi ponoviti »Ne vedno kakor lastovke«.

Zahtevati še več od igralcev in gledaliških delavcev je že nečloveško, kolikor ni tudi po normah, ki v današnjem času veljajo tudi za najbolj zanemarjeno delavsko kategorijo, nemogoče. (Dobro je še, če se ve, da je del gledaliških uslužbencev zaposlen tudi pri vsaki prireditvi v Kulturnem domu, tudi če ni v okviru SG. In če je prišlo n. pr. otroško predstavo gledat na stotine šolskih otrok s podeželja, tudi z Goriškega, je to zopet delo gledaliških uslužbencev, saj nihče drug ne organizira dovoza otrok v gledališče.

Za vse bi lahko navedli tudi številke, ki bi bile že same dovolj zgovorne.

O vseh drugih vprašanjih pa bo še priložnost za javni razgovor, ki se ga bo lahko aktivno udeležil tudi L. T.

Vodstvo SG v Trstu

Tistih nekaj »kritičnih pripomb« je naš list objavil v rubriki »Prejeli smo«. To pomeni, da ni rečeno, da se list z vsebino članka popolnoma strinja. Po našem mnenju vodstvo SG pač nekoliko pretirava, ko trdi, da gre za »napad na sam ansambel«.

Uredništvo

TOTOJU V SPOMIN

Skoraj je težko verjeti, da Totója ni več. Seveda smo vedeli, da je že star, toda vsa njegova pojava, ves njegov humor sta bila tako povezana z življenjem, da sta se zdela pravo nasprotje smrti.

So ljudje, ki jih častijo in povzdigujejo v nebo zato, ker so »junaško« pobili v službi te ali one ideje na stotisoče in milijone ljudi, ali zaradi tega, ker imajo nadnormalno razvite mišice in razbijejo drugemu tipu z enako nadnormalno razvitimi mišicami (morda na škodo možganov) nosni hrustanec, Totó pa je bil priljubljen milijonom zato, ker jim je prinašal smeh — sproščen, veder smeh. Dajal je ljudem vedno spet novo dozo življenjskega poguma in vedrine v boju s sivo vsakdanjostjo. »No, saj življenje končno le ni tako črno in ima tudi svoje komične in vedre plati«, so si rekli tisoči in tisoči ljudi, ko so odhajali od predstav njegovih filmov.

Seveda Totó ni bil junak. Junak je samo tisti, ki ubije druge (po možnosti čim več) ali ki se da sam ubiti za kako stvar, o kateri misli, da ji s tem služi. V tem pogledu je Totó »protijunak«. Toda zato ga bomo toliko bolj pogrešali v življenju. V marsikaterem filmu je bila njegova igra kot sol, ki je napravila stvar užitno.

Ostal nam bo v toplem spominu — tak, kakor smo ga videli v filmu »I soliti ignoti« in v tolikih drugih: droben, kratkoviden, veder možiček v neprestanem pogumnem boju z življenjskimi težavami, četudi so ga okoliščine prisilile, da pri tem ni bil preveč napačen glede sredstev. Bil je pravi simbol življenja z njegovo mešanico smeha in tragike, poštenosti in lokavosti.

Kulturna zaspanost v Gorici

Večkrat se slišijo glasovi, da se slovenska javnost premalo udeležuje svojih kulturnih prireditev. Še celo ko gostuje na visoki umetniški ravni naše gledališče iz Trsta, so večkrat vrste sedežev v dvorani prazne. Odsotni so ponavadi ne samo takozvani prvaki, ampak tudi mladina, ki bi pač morala pokazati malo več kulturnega zanimanja. Vlečejo jo pač dosti bolj kot igralski ali koncertni nastopi športne tekme in še bolj njih zasebne »tekme« z motorji in avti. Zvečer morda še kje kak ples na prostem kot osrednji del »kulturnih prireditev«.

Pojav brezbriznosti za kulturne nastope se pa ne opaža samo med našimi ljudmi, ampak tudi pri italijanskih someščanih. To dejstvo so podčrtali tudi italijanski časniki ob zadnjih opernih prireditvah v Gorici. Pod okriljem ministrstva in turistične planinske zveze so peli v Verdijevem gledališču operi Bohème in Andrea Chénier. Obe sta bili prav

dobro podani. Pri prvi je bila dvorana še dovolj zasedena. Pri zadnji predstavi Chéniera so pa zevali prazni prostori, podobno kot pri kaki slovenski.

Organizatorji kulturnih predstav dveh narodnosti se bodo nemara še nekaj časa trudili, da zdravijo goriško zaspanost.

PREDAVANJE O KLEMENTU JUGU

Pod okriljem Planinskega društva v Trstu bo predaval 28. aprila pisatelj prof. Alojz Rebula o dr. Klementu Jugu kot človeku, planincu in intelektualcu.

Predavanje bo v Mali dvorani Kulturnega doma. Začetek ob 20.30. Vabljeni!

Pokristjanjenje Slovencev N. H.

Še več priimkov pride od kakšnih osebnih značilnosti tistih, ki so jih prvi nosili, npr. Slak (mehek, oprijemljiv), Ilec ali Ilc (iz illa — bolan, ali morda tudi iz illr — slab, bolan, hudoben), Klander (iz klandr — tisti, ki vedno ugovarja, se pregovarja ali skuša ukaniti), Krelj (iz krellr — močen, spreten), Kušar (iz kúsi — ljubček, tisti, ki rad poljublja?), Sem (pohlepnež), Lesar ali Lesjak (Nabirač — ki nabira sadeže, Lešnig (iz leysingi — izpuščeni suženj, po leysa — odpreti, odtod tudi lesa v ograji), Čuk (iz tjukk — debel), Čeh (iz ungr, ung — mlad), Slapar (iz slápr — težek meški), Slokar (iz slok — teči, tisti, ki dobro teče), Heric (iz haerut — sivolasi), Jamnik (Poštenjak), Bagar (sključen), Božič (iz bósi — hudoben), Zajšek (Mož s kozjo brado, Geit — koza), Žalik (iz sálugr ali sálug — reven), Kveder (tisti, ki zna pripovedovati pesmi ali povesti, iz kveda — pripovedovati, in kvida — pesem), Starc (Starkr — močen), Belin (iz bellinn — drzen), Tul (iz tulr — govornik, skald, modrijan), Žajdela (iz skeid — teči, skakati, torej tekač), Žumer pa tudi Šumi (iz skúmr — penast mož, tisti, ki se peni (od jeze), hud mož).

Nekateri priimki se nanašajo na bojevitost

in vojskovanje, npr. Šorli (iz sorli — bojevnik), Detela (verjetno iz deyda — ubiti, premagati), Logar (najbrž iz lóga — ubiti, klati), morda tudi Ferluga (iz foer — nosi, in loga — meč). To ime pa se lahko nanaša tudi na besedo forloga — tožnik, toživec.

Nekaj slovenskih priimkov najdemo skoro nespremenjene v slovarjih najstarejših staronordijskih izrazov, npr. iz sag, tako Skerlep (kar pomeni verjetno Svetla čer, sker — čer, leiptr — blesteč, svetel, sijajoč), Škerlak (iz Skerlag — Ležeča skala, lag — lega, ležeča), Skrbinšek (Kmet na Skerpini; Skerpa ali Skerpin so bila imena nekaterih starodavnih kmetij), Humar (iz Hómarr — ime nekega morskega kralja iz sag), Gulin (iz Gullynn — ime starodavne kmetije, ali iz gullinn — zlati ali tisti, ki se baha z zlatom), Medén in Traven v švedščini itd.

Selitev proti jugu

Mnogi ostanki v slovenščini in v skandinavskih jezikih dokazujejo, da so bili Slovenci že krepko kmečko-pomorsko ljudstvo, preden so se odpravili na svoj veliki pohod proti jugu. Jedro ljudstva so sestavljali nedvomno samostojni kmetje, ki so se imenovali bóndi (bundi), bóandi ali búandi. To

je bil hkrati sinonim za svobodnega moža, pa tudi za poročenega. Pomenilo pa je tudi posestnika in torej bogatega moža, od tega slovenska beseda bogat (bóand). Poleg kmetov svobodnjakov so namreč sestavljali solvendsko družbo, sodeč po ostankih v jeziku, še ljudje, ki so se ukvarjali z raznimi obrtni, kočarji ali želarji (salr ali salar), ki pa so bili tudi svobodni (karl — priimek Kralj) in so se kot taki včasih vdinjali pri bogatih kmetih za hlapce, ter ribiči, mornarji in trgovci. Besedi trg in kupiti (kaupa) sta namreč skupni Slovcem in Skandinavcem.

Vendar so obstojali v »solvendski« družbi tudi sužnji, kar dokazuje že omenjena beseda trola (troll — suženj, neveden), pa tudi besedi boljši in hujši. Prva pride najbrž od staronordijske besede ból (bólsk), ki je pomenila kmetijo, zemljiški delež, zemljo, ki jo je nekdo posedoval. Druga pa pride od staronordijske besede húi (húisk) — suženj. Beseda suženj pride morda iz izraza húi-gengi (gengi — pomoč, spremstvo). V besedah boljši in hujši se torej odraža davna razlika med tistimi, ki so bili svobodni in so posedovali zemljo, in tistimi, ki niso imeli ne svobode ne zemlje iz katerih življenje je bilo zato trdo. Nedvomno pa takih sužnjevali ni bilo veliko, kajti solvendsko kmetstvo gotovo ni temeljilo na suženjskem delu.

(Dalje)

GOSPODARSTVO

Drobljenje kolhozov

Na nekaterih kolhozih, posebno v Kazakstanu, so baje sovjetske oblasti dopustile, da teh ne obdelujejo več »kolektivno«, ampak da jih razdele v kose po 400 do 450 hektarov, katere potem zaupajo v obdelovanje majhnim skupinam, ki štejejo največkrat po šest delovnih moči. Dodelijo jim tudi primerno število traktorjev in mlatilnic ter drugih poljedelskih strojev. Takoj po končani žetvi dobe ti obdelovanci nagrade v obliki deleža od pridelka, katerega lahko prodajo. Tako so obdelovanci bolj zainteresirani na svojem delu in ga opravljajo z večjo odgovornostjo in veseljem.

Baje so pri poskusih s to metodo ugotovili, da se je dvignil povprečni hektarski donos od prejšnjih 6 do 7 stotov žita na 14,5 stota. Tako so začeli zdaj obdelovati ponekod tudi kolhoze sladkorne pese, krompirja, lana in nekaterih drugih koristnih rastlin. Donosi so dva do trikrat višji kot prej. Osebna odgovornost in materialna zainteresiranost delavcev na dohodku sta zelo povečala delovno vnemo in uspešnost, kar prizna tudi sovjetski tisk. Dogaja se,

da pridelajo na krompirjevih njivah, ki so dajale doslej po 70 stotov pridelka na hektar, že kar 230 stotov. Na kolhozu »Progress« se je dvignil po novi metodi obdelovanja po majhnih skupinah pridelek sladkorne pese od 140 na 300 stotov na hektar.

Tudi na poljedelske stroje zdaj bolj pazijo. Prej so jih kar pustili, če so se pokvarili, zdaj pa jih skušajo čimprej spet popraviti.

—0—

NESMISELNE OVIRE ZA KMETE

Sredi tega meseca je bil v Trstu občni zbor pokrajinske zveze neposrednih obdelovavcev zemlje, katerega se je udeležil v imenu tržaške pokrajine med drugimi tudi pokrajinski odbornik, predstavnik Slovenske skupnosti, Rudolf.

Na zborovanju so razpravljali tudi o razlaščenju kmečke zemlje v industrijske in gradbene namene in ugotovili, da se proti temu baje ne da mnogo napraviti. Edina obramba je možna v tem, da se zavzemajo pokrajina in zainteresirane kmečke organizacije za pravično odškodnino.

Razpravljali so tudi o vprašanju »toplih gred«, to je o pridelovanju povrtnine v takoimenovanih cvetličnjakih, namreč na pokritih in ogrevanih gredah. Nastopili so proti temu, da smatrajo oblasti tako dejavnost za »industrijsko«, ne pa za kmečko, saj je tipično kmečka. Kot industrijsko jo obravnavajo oblasti v vsakem pogledu, tako v davčnem kot tudi v pogledu plač, dolžnosti socialnega zavarovanja in vsega drugega. Tako postanejo obdelovalni stroški previsoki in se topla greda ne rentira. To duši vsako pobudo v tej smeri, a ravno v poljedelstvu bi bile potrebne nove pobude.

Na Poljskem je še vedno 85% kmečke zemlje v lasti privatnih kmetov

Z Goriškega

Krmin:

ZUPAN ODSTOPA

V Krminu je povzročila precejšnje iznenadenje novica, da je sklenil mestni župan Benetti odstopiti. Pridrhal si je pravico, da bo javno obrazložil vzroke svojega odstopa. O ostavki bo pa seveda sklepal občinski svet, ki bo sklican v najkrajšem času.

Ozadje županove ostavke se da povzeti iz razglašene združene socialistične stranke. V njem se bere, da so socialistični svetovavci predlagali, naj se povabijo k proslavi odporniškega gibanja tudi predstavniki partizanskih združenj in protifašističnih preganjancev. Župan se je pa tej nameri uprl in raje kot da bi pristal, se je umaknil s svojega mesta.

Krščanska demokracija v Krminu je ob tem sporu odločno stopila na županovo stran. Podala je izjavo, da se ne sme izrabljati spomin na skupno odporniško gibanje v strankarske namene; mora se ob-

Naročnike, ki še niso poravnali naročnine, opozarjamo, naj to store čimprej. Poravnajo jo lahko ali na upravi lista ali po poštni položnici, ki jo dobe na vsakem poštne uradu.

Uprava

Novice po svetu

Ministrski predsednik Moro je pozval kmete v Italiji, naj si moderno in združeno organizirajo prodajo svojih pridelkov na tržišču. Zdaj odpade vse prevelik delež od prodajne cene na trgovce.

Kraljevi državni udar v Grčiji je vzbudil po vsem demokratičnem svetu hudo kritiko. Po splošnem mnenju je kralj ravnal zelo nepremišljeno in je s tem zapečatil usodo monarhije na Grškem.

Predsednik Johnson je imel v Bonnu dolg razgovor z nemškimi kanclerjem Kiesingerjem. Razpravljala sta o izboljšanju nemško-ameriških odnosov, ki so zašli nekoliko v krizo, ker se Nemcem zdi, da jih Američani premalo podpirajo v Evropi in da so se preveč zarili v Vietnam.

hajati v duhu edinosti vsega ljudstva. Za organiziranje proslave pa da je najbolj poklicana občinska uprava, ki je izraz demokratične volje vseh domačinov.

Spričo teh polemik je partizanska organizacija ANPI sama pripravila in izvedla proslavo. S tem pa vsa zadeva še ni končana, ker gre v tem sporu tudi za obstoj sedanje občinske uprave.

SOLSKO OBVESTILO

Ravnateljstvo slovenske gimnazije — liceja in učiteljska v Gorici obvešča, da bo v nedeljo 30. aprila ob 16.30 roditeljski sestanek. Na sestanek, ki bo v risalnici učiteljskega, v ulici Croce, so vabljeni starši dijakov in njih namestniki.

Po sestanku so profesorji na razpolago staršem za pojasnila.

Spomini iz prve svetovne vojne

■■■ 46 ■■■■■ V RUSKEM UJETNISTVU ■■■■■ Inž.-J. R. ■■■

Nato me je vprašal, kam naj jih spravimo. Svetoval sem našo hišo, kjer sta bili dve sobici prazni, in da se preselim še jaz k njim.

Bil je zadovoljen, zato sem jih odpeljal kar tja. Ključ je imel nočni čuvaj, ki je ravno vstajal. Sobici sta bili čedni, spredaj pa je bila kuhinja. Si bomo pa kaj skuhalo, če bomo kaj imeli. Prenesli smo tja mojo posteljo in osebne stvari. Zelo so bili veseli, ko so videli zvezke »Njive«. Kmalu se je pojavil Čumak st. in odpeljal vseh pet po postelje v prazno bivališče Čehov. Seveda so si izbrali med slabim najboljše, postelje pač vsaj za silo dobre. Bila pa je tam tudi ena miza in dve klopi. Te sem odnesel jaz, Čumak je pomagal nesti mizo, novodošli pa vsak svojo posteljo. Potem so šli s Čumakom in se kmalu vrnili, vsak z debelo rjuho in plahto. Iz češkega bivališča so prinesli še marsikaj, sicer vse brez vrednosti, kar pa zna

kakšenkrat kljub temu tudi koristiti. Tudi kos deske, če ne za drugo, za podkuriti. Pri razporejanju postelj in druge opreme smo ugotovili, da ne moremo biti vsi v eni sobi, in tako smo se razdelili trije na sobo: v eni 3 Slovenci, v drugi 3 Istrani. Če ostane tako, rabimo pa dve mizi, smo rekli, in zato smo prenesli s stolom vred tudi tisto, ki je bila v moji prejšnji sobi.

Ni pa še bilo vse urejeno, ko sem moral iti v rastlinjak na zravnavanje vode. Na povabilo sta šla z menoj Sirotič in Kresina. Delo se je skrčilo na 6 loncev soje. Delo se jima je zelo dopadlo in kot dijaka sta tudi takoj razumela, za kaj gre. Vrnila sta se v bivališče, nakar so prišli ostali trije in ostali pri meni do konca. Skozi okno pa je kupal radovedni obraz barinje Najbrž je z očmi kar požirala Franca Pavlovca, med nami daleč najmlajšega, ki je imel skoraj dekliški obraz. Bil je lep fant.

Nato smo uredili bivališče. Potrebovali pa bi bili metlo. Zato sva šla s Pavlovcem spet v bivše češko bivališče, da bi kaj dobila. Našla sva celo dve, po domače izdelani iz sirka metlaka, sicer ne novi, a še dobri. Prej smo spregledali podolgovat zabojček, brez pokrova, a sva ga tudi z veseljem odnesla.

Ko je bilo stanovanje urejeno in pometeno, smo se vsedli vsi v prednjo sobo, ki je bila malo večja, in tedaj je začelo klepetanje. Informiral sem jih, kakšno življenje je na preizkuševališču, da je tu še 6 čeških učiteljev, kakšna je hrana in drugo. Kar je gotovo dobro, so ljudje, ki nas ne gledajo po strani. Isto so potrdili tudi oni. Kako se jim je godilo? Onima pri popu prav dobro glede hrane in vsega drugega, a žena je bila hudo nervozna in se je bala, da uideta. Zato ju je hotela imeti vedno pred nosom. Tisti trije pri učitelju so bili kakšenkrat preveč obloženi z delom, a večkrat tudi brez vsakega dela, kar jih je morilo. Učitelj ni znal razporediti dela. Ali so že dobili plačo? Ne, pač pa sta obljubila oba bivša gospodarja, da jo prineseta takoj, ko dobita nakazilo.

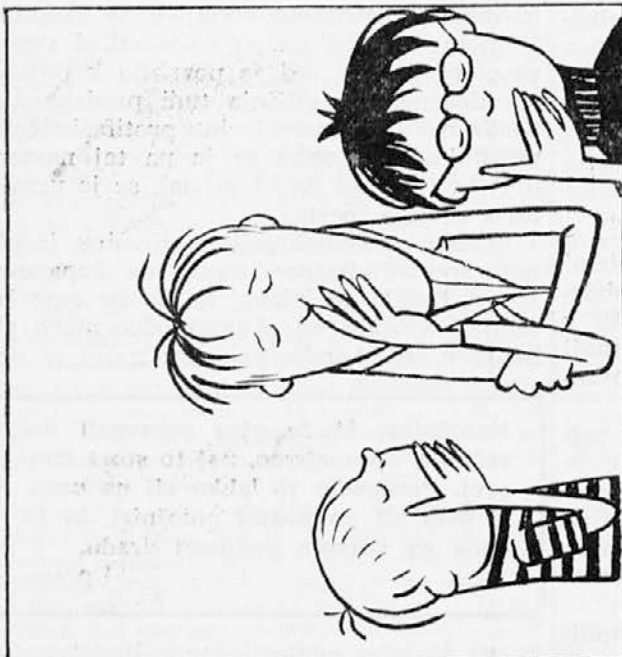
(Dalje)

Srečka na podstrešju

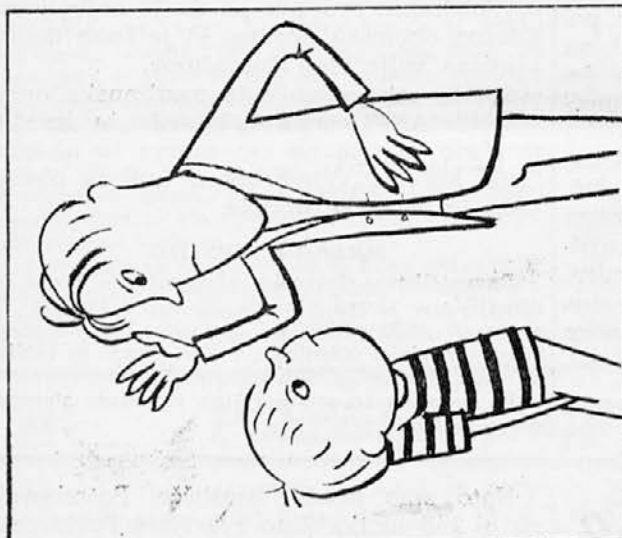
Riše ANDREJ NOVAK

Piše TONE FORNEZZI

2

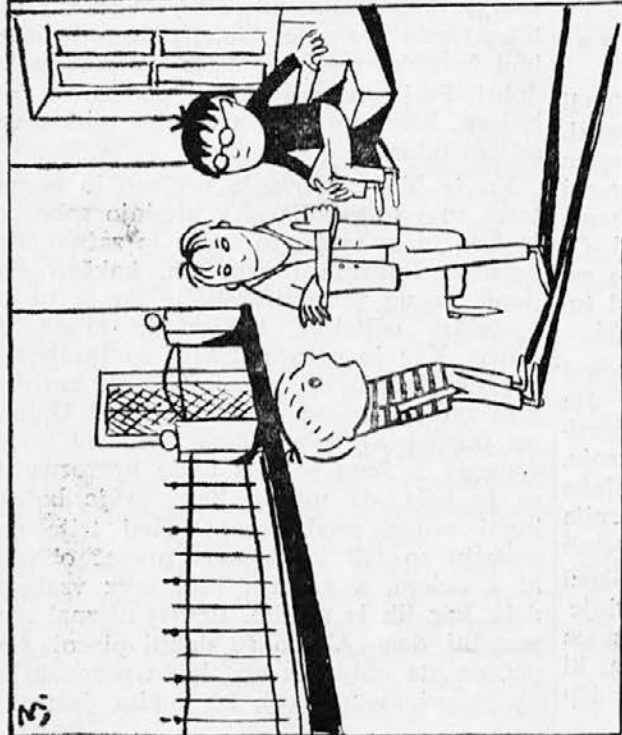

zares ne.« je samemu sebi pritrdjeval Pik. »Če padeš z avtobusa, ti gotovo ne odreže noge! Ali ni boljše?«
 »Najbolje je, da ne padeš niti z vlaka niti z avtobusa, še s postelje ne. Najbolj pametno je, da si povsod zelo previden. Ampak vesta kaj, to pa čisto zares, jaz se že nikoli več ne bom v vlaku naslanjal na vrata. Se mimo ne bom šel.« je resno nobno menil Marko.

vil ravnotežje. »Ali ni obupno vse življenje živeti z eno nogo?«
 Darkove besede so delovale na vse tri kot mrzla prha. Na njihove mlade, otroške obraze je legla senca zaskrbljenosti. Bili so kar preveč resni za svoja leta.

»Ubog! Drejc.« je Marko bolj šepnil kot rekel.
 »Jaz se že ne bom več vozil z vlakom, prav

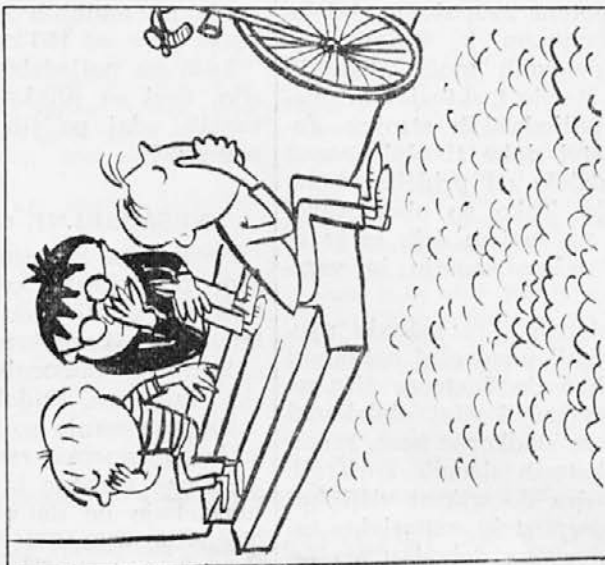

3. Pik se je zahihital.

»Kakšna je razlika med čapljjo, teboj in povozeno konservo?«

Darko ga je skoraj prebodel s pogledom.

»Molči, cepec! Same bedarije ti roje po butici.« je zarenčal Darko, še vedno stoječ na eni nogi. Zdaj je že rahlo klecajoč v kolenu in s težavo lo-

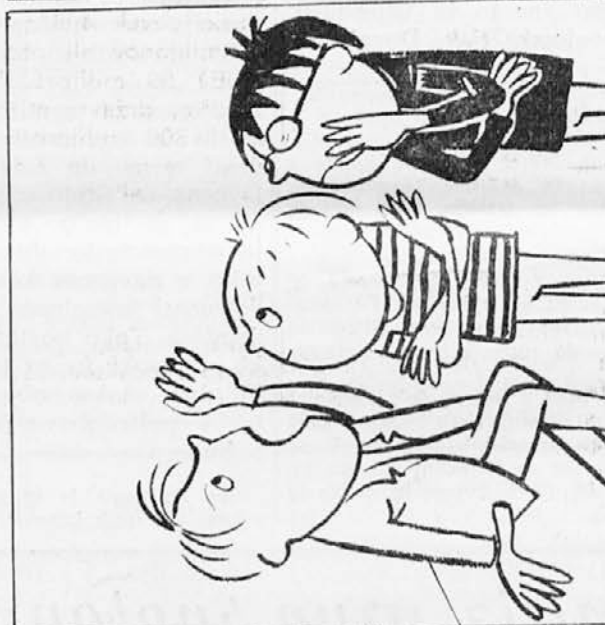

»Drejc je sploh tako rad hodil v naravo.« je dodal Darko.

»Misliš, da se bo še lahko vozil s kolesom?« je nedolžno vprašal Pik.

»O Pik, PIK!« je zavzdihnil Darko. »Ti si tako brihten, da bi lahko vodo s konicastim kolom v hrib potiskal. Kako pa naj bi ga vozil, kaj?«

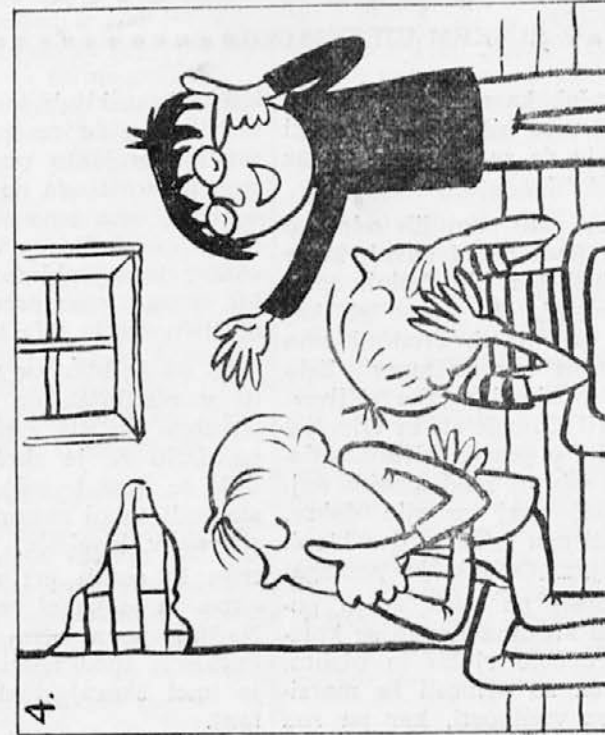
»Ampak vesta kaj, moramo mu pomagati. Moramo, naš prijatelj je!«

vedal Pik, kar so parvzprav že vsi vedeli. Pa vendar, četudi ne radi, so se zadnje tri tedne skoraj sleherni dan pogovarjali o Drejčevi nesreči.

»Ali se spominjata, kako prva smo lani skupaj taborili z Drejcem?« se je raznel Marko. »Ali pa ko smo šli na Vršič s kolesi?«

»Cudovito je bilo!« se je v spominih raznežil Pik.

4. Molče so sedeli in razmišljali o Drejcu.

»Tega pač ne morem razumeti, kako se je kaj takega lahko pripetilo ravno Drejcu.« je čez čas Darko prekinil molk.

»Menda ga je v nekem ovinku, ko je vlak zaviral, zaneslo v vrata, ki niso bila dobro zaprta. Zgubil je ravnotežje, vrata so se iznada odprla, omahnil je ven. Tinečov stric, ki je železničar, pravi, da je imel sploh srečo, da je ostal živ.« je po-